

Tendința limbii e ca să-și precizeze tot mai mult noțiunile, multele omonime caută să le limpezească și să le dea distincția cuvenită, noastră literară încă a prins rădăcini destul de adânci, deosebirea dintre *care* și *cari*. d. e. „cer“ (quero și caelum). Limba a căutat să distingă cele două noțiuni dându-și lui quaero numirea de *cer*, ear' lui caelum *ceriū*, tot așa „mijloc“, dându-și accent diferit etc.

Tot așa e și cu întrebuintarea foarte caracteristică a pasivului cu *sē*. d. e. Copilul trebuie *sē sē crească*... (de ce nu: *trebuie crescute*?) Tinerimea spartană *sē educa*... Cel schilod *sē arunca* (era aruncat). Cei onorați *sē pedepsiau* (erau pedepsiți) etc. E o simplă imitare a limbilor străine, cari durere, au infectat mult limba noastră.

Aceste scăderi însă prea puțin alterează valoarea absolută și folosul moral al lucrării. Ar fi de dorit ca să-și afle cetitorii nu numai dintre cei pe cari îi interesează mai de aproape, căci „o carte bună e un spirit distins la vatra ori și cui“.

Seb. Stanca.

Dr. Iosif Blaga, profesor: **Analize psihologice. Lecțiuni de psihologie pentru învățământul secundar.** Edițiune ajutată de fondul „Coresi“, Brașov. Tipografia Ciurcu & Comp. 1902. Prețul cor. 2. 50 fil. (3 franci). Sē estinde pe 186 pag. format 8° mare. Intr'un număr viitor vom vorbi mai pe larg despre acest manual pedagogic, a cărui lipsă s'a simțit de mult.

ILUSTRAȚIILE NOASTRE.

Emil Zola, marele romancier francez, a cărui moarte am anunțat-o în numărul trecut.

Zina munților. Obosit bietul vânător sē pune la odihnă și 'ntr'o clipă-l fură somnul. Adoarme... și în vis i-apare-o fată tină, drăguță: *inger, cum nu s'a văzut sub soare. Stă din sbor amoretată și în mână ține-o floare. Ochii, rumena guriță i-s'aprinde. L'întreabă dornic: „Vrea să vii cu min', copile? Casa 'mă e în poeniță. Vino, să mi te fac gornic, să'mă păzești pădurea 'ntreagă de nemernici și dușmani. Vom fi pururi la olaltă, îți va fi vieața dragă — și-om trăi sute de ani. Vino 'n grabă!“ ... Vânătorul sbuciumat din somn tresare, vrea s'o prindă pe frumoasa... Dară ea 'și urmează sborul și sē perde 'n depărtare. Amăgit cade pe-o stâncă, sē uită perdut în chaos și fără să stea pe gânduri sare'n peștera adâncă. — Astfel și-a găsit re-paos; — acolo sburase zina.*

Sē joacă. Voiți comentariu la acest drăgălaș tablou? Îl înțelegeți cu toții. Sē joacă ca niște copii nevinovați, cari sē au dragi. Nu știu cum să sē desmierde mai frumos. Ca să înțelegeți și mai bine noima desmerdatului, vē destăinuesc, că-s oameni tineri. Că la bătrânețe sē vor mai desmerda, la asta nu stau bun.

POȘTA REDACȚIEI.

Luțerna. Curioasă dorință! Nică nu ne spuți cine ești și ne rogi așa de frumos, ca să-ți spunem, că cine e

Nic. Otavă. Nu e nime altul, decât Otavă, scris cu O, ear nu cu o — rudenia d-tale. Sē vede, că de aceea ne faci „drăguți“ și ne rogi să fim „complexanți“. Ca să nu fim reci față de „fierbinta rugăciune“, îți răs-pundem, că din sunetele numelui citat sē poate scoate alt nume, pe care-l vē cunoaște poate. Te rugăm, ghicește-l!

Toad... Ai fost sigur, că ne vom ocupa cu poeziile d-tale în poșta? — Vor fi puțin poezi, cari să s'apuce să cânte espres luna — și și mai puțin, cari să-și întituleze vr'o poezie: Luna — și să vorbească de „cerul frumos“, de stele, de mândră, etc. D-ta faci excepție, poate tocmai fiindcă — nu ești poet. Dar atât de interesantă e poezia (să-i zicem așa) asta, încât o dăm la acest loc în întregime:

LUNA.

Privesc și eu adese la cerul cel frumos,
La lună și la stele, la cerul măstos,
Și toate's drăgălate și toate's aurii, (!?)
Dar ea [Cine?] e mai frumoasă din sutele de mil.
(De ce nu milioane!).

Pre ea au puso Domnul să meargă 'nainte, (pe luna?).
Eau dat lumină mare, toate cele sfinte
A Domnului lăcașuri, strălucesc în aur
Cind ea esă din brădet cu fruntea-i de laur.
(Bre, bre!).

* * *

Așa e de frumoasă și puiculița mea,
E blândă și e bună, e sfintă ca și Ea.
Ah totul strălucște, tot e în splendoare
Cind esă puica-afară — sara la răcoare...
(Unde?).

Din a doua îți publicăm numai 3 strofe, ca exemplu de frumseță poetică, stil românesc și — dragoste 'nfocată:

PLÎNGERE.

Mult mi-e dor de satul meu,
Mult mi-e dor de ea,
După mindra mea.

Sunt departe de-al meu sat,
Depart de ea,
De gurița sa.

Șiți voi săruta cu foc
Sînu'ți albișor...
Pre el voi să mor... .

După cum observi le-am reproduș fidel. Nică chiar pe *eau* nu l'am scris *i-au*.

Ochii verzi. Poezia d-tale scrisă în 7 strofe și dedicată lui D-zeu și *ochilor căprui*... a sosit la redacție, dar nu a putut fi publicată din motiv, că te rēsvrătești în potriva lui D-zeu, pentru că, nu ți-a dat ochi căprui să furi inima ori-cui. Cearcă și te rāfuește cu D-zeu pe altă cale, căci coloanele revistei „Luceafărul“ nu sufer vrajbă și împotrivire. Ear în ce o privește pe *dēnsa*, pe respectiva cu *ochi căprui*, te rugăm să ne comunică adresa și noi cu plăcere vom interveni rugând-o, ca să te iubească și așa cu *ochii țerzi*...

Șef-redactor:

ALEXANDRU CIURA.

Editor și redactor resp.:

AUREL PAUL BĂNUȚU.

REVISTĂ LITERARĂ

A P A R E :

In 1 și 15 a fiecărei luni, după stil nou.
Prețul unui exemplar 50 bani.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

VI., STRADA VÖRÖSMARTY 60a

ABONAMENTUL :

Pe 1 an 10 cor., pe jumătate de an 5 cor
Pentru străinătate 1 an 15 franci.

MENSA ACADEMICA.

Afăm, că cu începutul lui Octomvrie s'a deschis masa universitarilor români din Cluș.

Știrea aceasta ne înveselește îndoit, căci ne-a venit pe neașteptate ca o surpriză.

Nu i-au premers fanfarele reclamei, nici discuțiile lungi și plictisitoare, ci direcțiunea „Economului“ a pășit de-adreptul *in medias res*, când de-odată cu lansarea apelului, crează șase locuri de beneficiu pentru 6 universitari.

La deschidere directorul „Economului“ a spus beneficiaților, că-i consideră de „*oaspeți ai obștei românești*“, care din prisosul unuia dintre institutele, care le susține, i-a întrunit la o masă menită să întărească legăturile de frăție și devotament, față de cauza poporului nostru.

Ne bucurăm din inimă, că obștea românească începe a-și achita datoria de onoare, ce avea față de tinerime.

La străini există de vreme îndelungată instituții de acest gen — era timpul suprem, ca obștea românească să-și deschidă în sfârșit ochii și să înțeleagă, că își achită o elementară datorie, când din prisosul ei aruncă un gologan pe seama tinerimii, care se luptă de-opotrivă cu studiile și cu meseria.

Căci fapt netăgăduit e, că cea mai mare parte a universitarilor nostri îndură lipsuri în cea mai frumoasă vîrstă a tineretelor.

Cu ce aspirații intră la universitate tinerul baccalaureat, cât de apropiată i-să pare ținta ce o urmărește! Nu știe, bietul, prin câte are să treacă, până va ajunge la capătul cărării... dacă peste tot nu sucumbă înainte de a-l ajunge! Privește atunci în urmă-i și se îndoioșează vîzîndu-și risipite iluziile toate — sufletul lui virginal de abiturient, entuziasmul ce-

lor mai frumoși ani din vieță spulberându-i-să, ca un vis de dimineață...

Sunt caractere de fier, cari nu se îndoieie sub povara miseriei și sunt earăș caractere fragile, cari se pleacă și se îndoieie la cea dintâi suflare rece a luptei pentru trai.

Mediul străin ce îl înconjoară, preocupățiunea față de nevoile zilnice, încetul cu încetul șterg din sufletul lui conturile idealului... Și cu ce se alege în urmă, când are diploma în bușunar? In multe casuri numai cu convicția de a-și face cât mai curînd carieră, de a-și face bani, *bani cu ori-ce preț*.

E ușor a scrie în articoli de fond, că tinerimea e speranța viitorului și că e conștie de datorințele ei — dacă obștea românească nu ține cont de miseria, în care se sbate, de huetul luptei pentru esistență, care o momește dela cel dintâi paș al vieții de universitar.

* * *

S'au sistemizat *de-o-camdată* 6 beneficii — spune apelul „Economului“. Subliniem „*de-o-camdată*“, căci legăm mari nădejdi de această subliniere; apelul sperăm să afle echou la toată suflarea românească.

Căci nu se mărginește la 6 numărul tinerilor nostri lipsiți de mijloace. Înțelegem aici nu numai pe cei absolut neajutorați, ci pe stipendiași chiar. Căci stipendiile menite pentru universitari — cu excepția Brașovenilor dela „Sfântul Nicolae“ — sunt necondiționat minimale.

Și nu știu cât am mai adăuga lângă cei 6 beneficiași, dacă ar fi să ne dăm seama de toți colegii nostri, cari la universitate, nu iau dejunul „din pricipiu“, ear cina o „blițalesc“ a conta prânzului... Și poate nu esagerăm,

când spunem că nici chiar prânzul nu e tocmai zilnic indispensabil!...

O știe asta generația noastră mai veche, dacă memoria nu o înșală — și o știm noi din experiență dureros de recentă.

Și dacă o știm cu toții, de ce să se oprească obștea românească la primul pas, de ce să nu jertfiască din *prisosul* ei și pe sama tinereților din Budapesta, or dela alte academii, când prin aceasta aduc cea mai curată jertfă pe altarul culturii naționale?

Tinerii beneficiași vor înțelege și vor aprecia după merit însemnătatea instituției, vor fi mândri și fericiți a fi „oaspeții obștei românești“.

Ear obștea românească va avea mângâierea, că oaspeții ei își vor aduce aminte de dragostea ce i-a împrejmuit în zile de lipsuri și vor răsplăti și ei la rîndul lor cu aceeași dragoste generației, care va să viată.

Ale tale, dintru ale tale!

At.

TOAMNĂ.

*Vël de brumă arginție
Smălțuitu-mi-a grădina,
Firelor de tămâiță
Li-së uscă rădăcina.*

*La apus spre Dealu-mare
Norii suri își poartă plumbul,
In livadă trist își sună
Frunza veștedă porumbul.*

*Și cum dela Mează-noapte
Vine vântul fără milă,
De pe vërful șurii noastre
Smulge 'n sbor câte-o șindilă.*

*Și de goana lui păgână
Së 'ndoiesc nucii — bătrânii...
— Plânge-un puî de ciocârlie
Sus pe cumpëna fântânii.*

*Plânsul lui duios së sbate
— Tristă, veche psalmodie —
Vântul toamnei, vântul toamnei,
De-ai ști tu ce-mi spune mie!...*

*Par'că trece risipindu-'mi
Stolul drag de albe vise,
Clipe dulci, mărunte clipe,
Câte firea'mi prilejise...*

*Imi aduc de tine-aminte:
Spune-mi tu ce faci acuma,
Când atâta plâns e'n aer
Și pe frunze cade bruma?...*

Octavian.

EMIL ZOLA.

(1840—1902.)

Ziceți-i munte, ocean, geniu, — or ziceți-i corupt, precupeț de literatură, ziceți ce voiți, pentru el astăzi e tot una. — A lucrat, a scris, a luptat, — pe urmă s'a stins. Vieța lui întreagă a fost plină de surprinderi pentru omenime, moartea lui earăș surprindere. Că n'a fost om de rînd. A fost pe câmpul literaturii aceeaș, ce a fost Caesar, Napoloen, I., pe câmpul de bătaie. Un erou. S'a născut și a murit sêrac. A muncit înavuțind pe alții, a luptat pentru adevêr, pentru drept, — dreptul altora.

Și este foarte mic numărul acelor, cari l'au înțeles; mulți nu l'au înțeles, ear cei mai mulți l'au înțeles greșit.

Nu l'au rêsplătit, — nu l'au înțeles, — nu a fost fericit, — nu a trăit vieță lungă și nu și-a isprăvit chemarea. Pêcatul lui a fost prea mare: s'a născut și a trăit cu 50 de ani mai curênd.

Da, — cel puțin cu 50 de ani.

A fost un suflet bun, iubitor de dreptate și cu sete de adevêr. De dragul dreptății și-a jertfit totul, s'a jertfit pe sine.

În căutarea adevêrului a fost neobosit și când l'a aflat, l'a spus așa cum era, verde, cum s'ar zice, — neînfrumșet.

Asta-i ceea-ce i-au imputat dușmanii lui, că sê confundă în noroiu, că scoate de-acolo vițiu, tina morală și o arată lumii; ear lumea îndrăgește pêcatul, sê confundă în glod

la el, în noroiul arătat de dênsul. Durere — acusele acestea cuprind mult adevêr. Dar numai în parte. Spun, că scrierile lui ar fi fost stricăcioase mai cu seamă pentru tinerime.

Greșit — în parte greșit.

Pentru că tînêrul care l'a înțeles pe marele apostol, care s'a îngreșat de noroiul moral arătat atît de fidel în romanele lui, acela a fost mântuit pentru totdeauna. De atuncî înainte a înconjurat noroiul. L'a cunoscut fără să sê murdărească, l'a vêzut în icoană. Atât voia dânsul; asta a fost ținta lui, când a scris.

Ear' cei ce nu l'au înțeles? Aceia, necunoscênd noroiul și altfel ar fi căzut în el. Nu

l'ar fi știut înconjura, la întăia ocașie ar fi căzut în el; atăta-i deosebirea că l'ar fi cunoscut din intuițiune proprie.

Is ẽ impută lui Zola, ca și greșeală literară, — că până când scriitorii de până atuncî arătau în scrierile lor: frumosul, idealul, virtutea, curajul — el face contrarul. Alții preamăresc, — arată lumii morala, — el arată imorala; alții curajul — el lașitatea; alții curățenia — el murdăria; alții pe omul ideal — el pe animalul cel mai ne-ideal. De fapt, Zola a rupt total cu direcția literară de până atuncî.

A creat o direcție nouă.

Idealul în artă l'a înlocuit cu realul. Cam așa cugeta el:

Iată, literatura de până acum îl ridică pe om în sfere înalte; îi umple creerul cu speranțe, cu visuri neajunse. Atuncî apoi, când vede adevêrul, contrastul dintre lumea visată, și lumea reală, e atît de mare, încât desperează, sê vaetă, își pierde dorul de muncă și de traiu. În felul acesta omul e băiatul, doaica lui literatura — îl poartă cu poveștile prin palate de mărgean, sub ape, în stele, în alte lumî, ear când copilul crește, creeriî lui sunt plinî cu deșartele ilusii, visării, a căror inevitabilă reacțiune, desilusia, îi va cauza durerea întreită a fericiților închipuite din copilărie.

Când ies apoi din vieța închipuită și dau de primul zăgaz al realității, oftează mereu: „Ah! — altfel te-

am înțeles eu, vieță!“ — și cei mai mulți își dau glonț, or decad.

Nu, — nu mai îmbătăm lumea cu povești, cu ilusii, cu minciuni. Trebuie arătată băiatului vieța așa cum este, — să vadă realitatea la început, să cunoască boalele, relele omenimeî, ca el să vadă că înspre bine o poate duce, un paș doî, cât de cât, dar înspre rêu nu sê mai poate. Mai „bine“ decăt „rêul“, sê poate, dar mai rêu decăt rêu, nu! Atuncî sê va nisui spre bine, la cas contrar însă nu, pentru că va despera.

Și cu acest program Emil Zola s'a pus pe scris. — A scris mult, foarte mult, neoste-

EMIL ZOLA.

niț, mai mult romane luate din vieța comună, reală, arătând cu predilecție și consecvență vițiul, răul, murdarul, *animalul în om*. A scris apoi o mulțime de tractate literare, poezii, articoli de ziare, polemici etc.

Resultatul l'am văzut.

A pus lumea întreagă în uimire; cu puterea talentului, geniului său, și-a făcut dușmană jumătatea lumea. La apariția întâielor sale lucrări literare a fost atacat cu înverșunare din partea apărătorilor direcției vechi și a moralistilor, cari nu l'au înțeles nici atunci și nu-l înțeleg nici azi. Și el s'a apărat în totdeauna, s'a apărat cu desperare și foc. E nesfârșit numărul răspunsurilor date de el criticilor săi.

Renumerele și l'a făcut însă cu romanele sale, cari îndată la apariție se vindeau ca nici o carte până atunci, și se traduceau în decurs de câteva luni mai în toate limbile europene. Câte-o singură ediție se tipăria în 100—150 de mii de exemplare. În total, pentru romane, Zola a primit dela editorul său 6 milioane de franci. Ultima scriere a lui Zola a fost un ciclu de trei romane, instituate: *Evangeliiile*.

Din romanele lui mai cunoscute amintesc pe *Nana*, *Germinal*, — *Stomachul Parisului*,

Animalul în om, *Roma*, *Amorul*, *Pământul*, *Evangeliiile*, — toate pătrunse de acelaș spirit, arătând boalele sociale și morale ale omeniei, pătrunzând adânc în sufletul omenesc să afle boala, de care suferă și să o arate celor cari au să o vindece.

Din vieța lui nu sunt multe de spus. — Tatăl său a fost inginer priceput. El a construit canalul numit după numele lui: Canalul Zola. Emil Zola ca student în liceu nu a prea escelat, deși schinteia talentului său se ivise pe atunci încă în el. Ca băiat de 17 ani a scris o dramă, care cetindu-o profesorul său i-a profețit un viitor mare.

La examenul de maturitate a căzut de două ori din literatura franceză.

Nu a putut să-și continue studiile. A trăit în miserie, fără lucru doi ani, bătând stradele Parisului. Apoi l'au aplicat într-o librărie la împachetarea cărților. Aici a început apoi să scrie lucrări mai mici, cu cari a atras atențiunea cercurilor literare asupra-și. A devenit ziarist și de aici înainte s'a ocupat numai cu scrisul, scriindu-și tot odată numele cu litere de foc în istoria literaturii universale.

Sfârșitul? — Îl știm.

V. E. Moldovan.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BADEA NICULAE.

— Schiță. —

Dumineca, după ce soarele s'a ridicat de vr'o câteva suluri de la răsărit și strălucește așa de voios și plin de vieță în nemărginitul senin, vezi trăgându-se încet spre satul din vale un moșneag adus puțin de spate, cu barba și cu părul alb ca zăpada, cu gluga pe spate și cu o bătă măciucată în mână.

Nu vine pe drumul bătut. Știe el o potecuță, — de altfel cunoscută și de alții, — ce șerpuește pinte finatele înflorite, se perde printre tufișuri de aluni, iese ear la iveală, trece peste o măgură mai mică, și dă apoi de-adreptul spre o uliță din capul satului...

Dar nu vine în toată Dumineca moșneagul. Spun oamenii mai vechi, că mai nainte vreme badea Niculae, — pe atunci Nicu — socotea că-s prea puține Duminecile de peste an cu sârbători cu tot, și de aceea se mai strecura une-orî și în zilele de lucru în sat.

Acum la 4—5 Dumineci de vine odată și la sârbătorile mai mari.

Casa lui nu-i departe de hudița, unde da cărarea pe care se obicînuia să vină. Mai mult colibă decât casă. Numai ceva din păreți și coperișul era afară din pământ.

Nevasta i-a murit de mult, copii n'au avut, el era tot pe la oi, cine să grijească de căsuță?

De altfel badii Niculae nici nu-i prea păsa de halul, în care se găsia casa lui. Când venia în sat se odihnea de cele mai multe ori pe laița de dinaintea ușii. Și nici n'avea vreme să stea atâta. Trebuia să-și îplinească trebile ce le avea prin sat, ori când sosia mai de vreme mai mergea și pe la biserică, apoi după amiază totdeauna trebuia să plece din bună vreme. Oile trebuiau mulse, și la stână nu erau numai doi ștengari de copii, cari, dacă nu era badea Niculae acolo, nu făceau nici o ispravă.

Nici nu-i prea plăcea să tândăliască atâta prin sat. Ce l'ar mai și atrage aici? Doar căsuța lui pustie? Oamenii de seama lui s'au stins de mult, ear ceștelalți nu-l înțelegeau și nu-i înțelegea. — În sufletul lui era un gol, pe care numai moartea putea să-l umple: golul ce-l simțesc toți bătrânii, când ved că s'au trăit trăiul și că vieța lor nu mai are nici un rost în „lumea asta nouă“. Cel puțin de-ar fi rămas tot lumea cea veche, în care au trăit ei, și să se stingă numai atunci, când vor închide și ei ochii! Nu s'ar simți așa de străin!

Dar zădarnic, vremea trece, și cu ea noi, ear cu noi trece totul, căci dacă trecem noi, ce ne pasă de ce rămâne?! Pentru noi cari trecem, nu rămâne nimic îndărăpt.

Și badea Niculae se simțea de tot aproape de „trecere“...

Dumineca după amiază, după-ce se mai stimpăra puțin căldura dogoritoare, pe acelaș potec, cu bâta măciucată în mână, cu gluga'n spate, badea Niculae merge încet, cu capul în pământ, mai abătut decât azi-dimineață... De câte-ori venia în sat părea mai voios, și de-l întrebați câte ceva își răspundea așa de frumos în graiul lui bătrânesc.

— „Ce mai fac oile, bade Niculae, sănătoase? Cumătrul lup nu mai dă târcoale în jurul stâniei?“

— „Ba că ți-ai găsit-o, nene! Poți să le lași singure noaptea „la porneală“ și pe câinii să-î închizi pe toți în stână, și nu se apropie potaia! Păi, de unde să vie, dacă nu-î? Auzi nene, nici lupi nu mai sunt, — nici lupi.“

— „Ș'apoi doar ți-ar plăcea să vie lupul, bade Niculae, să facă pagubă în turmă?“

— „Pagubă? Hm! Tu nu știi, nene, cum se fugăresc lupii. De unde să știi, dacă nici n'ai văzut poate?“

— „Că n'am văzut, dar am auzit că nu fuge el așa cu una cu două.“

— „Nu fuge? He-hei, ba să mai aibă pe-atâtea picioare. Să-l îmbii cu cârlanul cel mai gras și nu-î trebuie.“ Și de-l întâlnea altul și cu acela sta de vorbă.

Un sentiment vag se năștea în el de câte ori se ducea spre sat: da de va afla ear lumea, pe care o știe el.

Când se întorcea înapoi către stână însă vedea că 'l înșelase presimțământul.

O, doamne! Mai 'nainte când venia în sat nu răsbia să povestiască oamenilor cum merge rindul la stână, câte mănzări, câte sterpe, mioare, noatină sunt, câți berbeci de prăsilă, câți de vândut. De este pășune bună, de nu s'a încuibat vr'o boală între oi. Cât lapte dau, când le vor lăsa în doi lapți, de face lupul pagubă. Toți oamenii doriau să afle noutăți despre avutul lor.

Și badea Niculae sta în mijlocul lor, ei roată în jurul lui și le răspundea la toate întrebările, când așezat, când glumind, după cum erau și întrebările. La dorința vr'uniua povestea câte-o ispravă de-a jupânului lup, ori cum a căzut vr'o stea cu coadă și multe altele.

Apoi după biserică se adunau ear în jurul lui, mai trăgeau la vr'o crișmă și aici să-l

fi auzit pe badea Niculae cântând din fluer și din gură. Dar drept c'atunci erau și oamenii mai harnici și mai bogați. Toți aveau oile lor în turmă, unii și peste sută.

Atunci știau cinsti pe păcurar.

Astăzi puținii mai au oi. Și cei cari au nu le prea duc grijea. Dacă nu l'ar durea inima pe badea Niculae, ar putea sta toată vara turma'ntreagă fără sare.

Astăzi nime nu-l mai întreabă ce-î pe la stână. Numai întrebarea rece: „Când mi-e rîndul la oi?“ o mai aude badea Niculae de la oameni.

Dar nici nu-s așa sîrguincioși astăzi oamenii, când acum ar trebui să fie încă și mai harnici ca cei de pe vremea lui.

Atunci ce de pământ aveau, Doamne, cât vedeai cu ochii. Ce locuri de pășune, ce fânațe!

Azi? De 15 ani e comasat pământul, și aproape jumătate sătenii au ajuns la sapă de lemn. A fost la ei o curte domnească, care a căpătat aproape a treia parte din tot pământul. Au avut doi munți, pe cari de veacuri moșii și strămoșii lor au crescut oi și vite, ș'acum nu mai sunt ai lor... ci-că pentru o veche datorie comunală...

Cum să nu i se strîngă inima badii Niculae, și cum să nu meargă posomorît, cu capul plecat, când îi vin în minte toate acestea!

Ajunge la stână pe'nsărat. Pune pe cei doi băeți să mulgă, dar ei nu se'nvoesc, până ce bătrânul nu scoate de după șerpar pachetele de țabac ce le-a fost făgăduit.

De-ar fi barem aici la stână ca mai de mult! Dar nici oile nu mai dau lapte ca mai 'nainte, multe îs călbejite, altele au stêrpit...

Nici lupul nu mai vine să dea târcoale în jurul stâniei. Și chiar de-ar mai veni, ce-ar face cu el? Nu mai sunt ortacii lui cei vechi, cu cari știa să-l huiduiască și să glumiască pe socoteala lui...

Câte-odată mai zice din fluer, dar nici asta nu mai are farmec.

Și cum să aibă, când inima moșneagului nu mai bate ca odată?!

* * *

... Ș'asa la 4—5 săptămâni odată, Dumineca, după ce se înalță soarele de vr'o câte-va suluri de la răsărit, mai poți vedea și acuma pe badea Niculae cum vine spre sat, încet cu bâta măciucată în mână, cu gluga pe spate.

Dar oare până când?

I. Agârbicean.

ADAM SMITH.

(Continuare).

Tucker prevestitorul lui Smith, constată legătura intimă, ce există între morală, viața economică și stat. Pe nici unul dintre aceste trei terene, în parte, nu poate exista ordine deplină, dacă nu există și pe celelalte aceeași ordine. Scoate la iveală cu mult succes însemnătatea muncii și a divisiunii acesteia. Aceia, cari nu lucră, nu iau parte la munca economică, sunt în detrimentul claselor muncitoare. Față de vechile credințe, că adevărată creșterea populației ar fi periculoasă, ia o poziție contrară. Cere libertate completă pentru activitatea comercială, pentru comerț în general, căci ca și Hume, zice, că popoarele sunt avizate de însăși natura unele la altele. Nu aprobă părerea lui Hume și nu-și poate închipui, ca un popor mai puțin înaintat în cultură economică să poată întrece pe un altul mai bine situat înastă privință — deci e nejustificată aserțiunea, că națiunile mai sărace în mod natural ar fi dușmanii națiunilor mai bogate.

Ferguson, contemporanul lui Smith, studiază vieța economică a popoarelor din punct de vedere istoric; pune mare preț pe împrejurarea, că omul nu trebuie privit și judecat numai din punct de vedere al buneii stări, ci în același timp și din punct de vedere social și moral. Puterea și bunăstarea unui popor sunt rezultatul moravurilor sale bune; bunăstarea nu stă însă în strâns raport cu fericirea. A economisa e virtute; cu toate acestea însă poate fi un popor econom, dacă e lipsit de baza morală merge sigur la peire. Bunăstarea, câștigată prin muncă și diligență, e o condițiune pentru libertate și independență. Asemenea munca și lupta continuă e o condițiune pentru existența omului. În această luptă interesele particularilor cu ale totalității se armonizează în mod perfect; ori care clasă socială s'ar îmbogăți, prin aceasta bunăstarea națională trebuie să înflorească. De bunăstarea singuraticilor indivizi deprinde bunăstarea națională; atribuie aceeași importanță atât claselor, cari produc bunuri materiale, cât și celor cari, nu produc atari bunuri, ci lucră în mod intelectual. Pretinde libertatea în comerț. Creșterea populației e un fapt salutar și îmbucurător.

* * *

Până aici ne-am silit a reda în mod cât mai fidel sistemele de economie politică, cari au dominat înainte de prășirea lui Smith, apoi diversele opinii ale cugetătorilor de atunci, întru cât aceste se apropiau mai mult sau mai puțin de aceste sisteme. Am văzut sistemul

mercantil, mai mult o politică practică, impusă de împrejurări, decât un sistem științific. Când însă cauzele, cari au determinat acest mercantilism își perdură actualitatea, sistemul trebuie să se prăbușiască. În locul său își luă ființă nu alt sistem, anume al fiziocraților. Pe când mercantiliștii căzură în extremitatea de-a crede, că numai comerțul și industria pot duce o națiune la bunăstare și fericire, cestelalți, fiziocrații căzură în altă extremitate, dând prea multă importanță economiei agricole. Cu toate acestea însă, basași pe dreptul natural cereau și deplină libertate economică. Am văzut apoi cum în Anglia lupta anti-mercantiliștilor fu continuată de niște bărbați cu multă pricepere, în ale căror opinii nu arare-ori ne întâlnim cu idei sănătoase.

Astfel ne întâlnim la Hume cu convingerea, că munca e baza la toate, la Tucker găsim bine apreciate avantajele divisiunii muncii. Cu un cuvânt vedem deja în fașe niște idei, cari pot servi de basă unei direcții sănătoase în materie de economie politică. Trebuia numai omul, care să le vadă, care să adune aceste idei răslefe, pe cari modificându-le cu nouă cugetări, să poată pregăti calea către un sistem modern de economie politică.

Bărbatul acesta fu Adam Smith, cum am văzut, întemeietorul și părintele unui nou sistem de economie politică, sistem a cărui caracteristică o formează libertatea individuală, și concurența liberă. În analisarea acestui sistem să trecem acum.

IV.

Sistemul de economie politică, ce ne-a rămas dela Adam Smith, se cuprinde în ideile, scrise în epocala sa operă *Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, sau pe românoște, cercetări despre natura și cauza bogăției națiunilor. Aceste cercetări se împart, după natura subiectelor tractate, în cinci părți, dintre cari cele dintâi trei ar forma tesria economiei politice, în vreme ce cele două ultime se ocupă cu partea practică a acestei științe. În partea primă se ocupă cu munca și divisiunea ei, cu producțiunea și felul de repartizare al acesteia în diversele clase ale populației.

Munca — după Smith — e factorul cel mai însemnat în producțiune. Această însemnătate a muncii, puterea ei de-a produce o dovedesce în mod eclatant divisiunea, la care a ajuns. Prin divisiunea muncii producțiunea se înmulțește, ceea-ce documentează Smith cu classicul exemplu despre fabricarea acului.

Această divisiune a muncii nu se poate face cu același succes pe toate terenurile de activitate omenească; punctul culminant și-l atinge numai pe terenul industrial. În economia agricolă de es. diviziunea muncii nu găsește un teren destul de acomodabil. Și ca să dovedească din nou că diviziunea muncii sporește producțiunea, constată, că munca unei țări

lit a învăța mai multe ocupațiuni, și în fine, se economisește timp prin întrebuințarea de mașini. — Divisiunea muncii e un rezultat al însușirilor deosebite, cu cari omul e dotat de la natură. Omul e vecinic avisat la ajutorul semenilor săi; oamenii își fac unor altora servicii reciproce. Unii cer de la alții din cele ce au necesitate, și dau în schimb acelora din cele ce

Zina munților

agricole mai bogate nu e totdeauna mai productivă ca a unei țări mai puțin avute.

Causele, cari contribuiesc ca divisiunea muncii să mărească producțiunea sunt a se căuta în următoarele împrejurări: prin divisiunea muncii lucrătorul căpăta o desteritate mai mare în branșa ocupațiunei sale, se economisește timp prin faptul, că unul și același lucrător nu e silit să treacă de la un ram de ocupațiune la altul și în felul acesta să fie si-

au în abundență. În felul acesta se produce schimbul. Practisându-se schimbul pe o scară estinsă, oamenii începură a se aplica la ocupațiuni, cătră cari se simțiau mai mult atrași prin ceea-ce și divisiunea muncii ocupă teren din ce în ce mai vast Astfel schimbul și divisiunea muncii se condiționează reciproc. Pe o piață mare divisiunea muncii va fi mai estinsă; pe o piață mică însă, oamenii nu se vor prea încumeta a se dedica ocupațiunilor prea unilate-

rale. În fine schimbul și divisiunea muncii se ușurează în mod însemnat prin perfecționarea mijloacelor de comunicație.

Adevărat, cu cât divisiunea muncii e mai ramificată, cu atât și schimbul se poate face mai ușor; dar, cu toate acestea, schimbul în natură, întâmpină pedeci destul de grele. Drept aceea pentru înlăturarea acestor pedeci cu vremea lumea economică a căzut în deplin acord, ca să folosească ca mijloc general de schimb banii. Cu introducerea banilor schimbul s'a ușurat în mod enorm și divisiunea muncii pe unele piețe a și ajuns punctul de culminare.

Smith atribuie cuvântului valoare două însemnătăți și anume la un bun oare-care poate fi considerată valoarea usuală, ori poate fi considerată valoarea de schimb.

E drept, că valoarea se exprimă în bani, pentru aceea însă banii nu pot forma măsura dreaptă a acestor valori, căci aurul și argintul sunt supuse fluctuațiilor de curs, ci munca a cărei valoare rămâne constantă. Astfel munca reprezintă valoarea reală a bunurilor, pe când banii numai valoarea nominală. Deosebirea aceasta e foarte însemnată și necesară de făcut, căci prețul real rămâne totdeauna constant, în vreme ce cel nominal e supus fluctuației.

În cercetările sale trece apoi Smith la relația dintre venitul după muncă, capital și pământ. La început, în timpurile cele mai vechi, înainte de ce omul să se fi gândit a-și strânge proprietăți și capitale, produsele muncii erau ale muncitorului. După ce însă sistemul de proprietate fu introdus și capitalele puse în circulație, venitul nu mai putea fi întreg al muncitorului, ci o parte trebuia să revină capitalului întrebuițat, p'o altă parte productivității pământului. Astfel deosebim venit după muncă, salar, venit după capital, interese și venit după pământ, rentă fonciară. Toate aceste măresc valoarea bunurilor produse. Dacă prețul unui bun produs e tocmai așa de mare ca din el să se acopere toate aceste venituri particulare apoi speșele de producție, atunci un atare preț îl numim preț natural. În piață însă un bun poate fi vândut mai scump, sau mai ieftin decât prețul său natural și astfel obținem un nou preț, acela al târgului. Așa dară prețul târgului poate fi mai mare, mai mic, sau egal cu prețul natural. Acest din urmă e ca un centru, către care gravitează cel dintâiu. În fine Smith se ocupă și cu prețul de monopol, care nu e altceva, decât maximul ce-l poate ajunge între toate împrejurările un anumit preț.

Salarul deprinde de tocmeală. Lucrătorul nisuește să ceară și să capete salar cât mai mare, în vreme ce întreprinzătorul să dea cât mai mic. Întreprinzătorii tind ca acest salar, dat muncitorilor, să nu treacă peste starea reală, cu alte cuvinte să nu valoreze mai mult decât munca de fapt angajată. Tendința lucrătorilor

însă e contrară. Un salar trebuie să fie cel puțin atât de mare, ca din el respectivul lucrător să se poată susține pe el și familia sa. Aceasta e salarul minimal, minimul unui salar.

Anumite împrejurări ofer deosebite avantagii muncitorilor, avantajii, cari contribuiesc la mărirea salarelor. Dacă cererea de brațe de muncă e mare, salarul se urcă. Cererea de brațe obvine de regulă, când se sporesc veniturile și capitalurile unei țări. De altcum urcarea salarului nu e condiționată atât de starea actuală înfloritoare a unei națiuni, cât mai mult de continuul progres, ce se manifestă în viața economică a aceleia. Prin urcarea salarului se îmbunătățește starea materială a clasei lucrătorilor, îmbunătățire, care numai spre binele societății poate fi. Două momente principale hotărăesc salarul: cererea de brațe muncitoare și scumpetea mijloacelor de existență. Urcarea salarului scumpește bunurile, dar odată cu aceasta și forța de producție a muncii se mărește, căci creșterea capitalului tinde într'acolo, ca cu muncă cât mai puțină, să se dobândească rezultate cât mai mari.

Înmulțirea, îngrămădirea capitalelor urcă salarul, dar aduce cu sine și scăderea venitului, astfel dacă o națiune se desvoltă economic, progresa în bună stare materială, salarul crește, dar venitul după capital scade. Din contră, dacă capitalul întrebuițat în producție scade, venitul crește. În fine Smith face deosebire și împarte venitul după capital în brutto și netto.

Salarul și venitul după capital în Europa a fost diferit, după cum diferită a fost întrebuițarea muncii și a capitalului. Această diferență e a se căuta pe de-o parte în diverse împrejurări, în cari s'au exercitat multe dintre profesiunile industriale, pe de altă parte în politica europeană, urmată după vremuri și împrejurări.

Ușurința sau greutatea unei ocupațiuni, caracterul mai mult sau mai puțin onest al aceleia, ușurința și efințatarea, greutatea și scumpetea învățării unei profesiuni, caracterul statornic sau vremelnic al ocupațiilor, încrederea în forțele și capacitatea de muncă, probabilitatea mai mare sau mai mică în reușita întreprinderilor, iată atâtea și atâtea cauze, cari au putut și pot schimba salarul. Să schimba apoi venitul, căci de multe ori se urma o astfel de politică, prin care concurența nu era liberă pentru ori și cine. Să permita concurența cu mult mai puține persoane, de cât defapt ar fi putut lua parte. La alte ocupațiuni, din căntră, concurența era prea mare. Să împedea adese-ori circulația normală a capitalului și a muncii. Toate aceste feluri de politică — după Smith — n'au putut fi decât numai nefavorabile și păgubitoare. În fine mai constată, că salarul numai atunci s'a putut stabili în mod drept și echi-

tabil, când acesta a fost în favorul lucrătorilor ; de câte ori însă s'a stabilit în favorul întreprinzătorilor totdeauna s'a urmat în mod greșit și nejust.

Vorbind de renta fonciară, susține, că aceasta nu depinde numai de productivitatea pământului, ci și de poziția acestuia. Altfel stă însă lucrul la mine, isvoarele petrolifere, etc. Rentabilitatea acestora stă în raport pe departe cu bogăția lor, pe de altă parte cu poziția geografică.

În partea a doua a cercetărilor sale se ocupă Smith cu capitalul. Face deosebire între capital circulabil și capital fix. Capital circulabil e acela, care în decursul întrebuițării până revine din nou, își schimbă forma și în și prin circulație aduce folos. Capital fix însă, care se întrebuițează la ameliorări de terene, la procurarea de mașini, zidiri de instalațiuni, etc. Nici un capital fix însă nu poate aduce venit fără conlucrarea unui alt capital circulabil.

Produsul pământului și al muncii dintr'un anumit interval de timp și dintr'o anumită țară constituie venitul brut al poporului respectiv. Dacă din acest venit subtragem spesele și venițele avute prin conlucrarea capitalului circulabil și fix obținem venitul net. Acesta poate fi întrebuițat direct spre consumațiune, fără ca prin aceasta capitalul respectivei țări să se altereze.

O parte constitutivă a capitalului circulabil sunt banii ; întreținerea acestora e însă costisitoare, prin ceea-ce scade, detrage mult din venitul după capital. Această considerație — deși banii sunt un escelent mijloc de schimb și măsurător de valori — a condus la ideea de a se înlocui cu hârtie, care e de tot ieftină și tot atât de întrebuițabilă. Astfel au ajuns în circulație, prin emisiunea băncilor mari, bancnotele. Avantajele acestui fel de manipulațiune ușoară și ieftină a bancnotelor le tractează Smith în o mare parte a acestei cărți. Dar' — zice Smith — valoarea bancnotelor emise nu trebuie să fie mai mare, ca valoarea acelor bani de metal, cari ar ajunge în circulație, dacă ar lipsi aceste bancnote. O bancă, care emite bancnote, va trebui să-și mărească stokul seu de aur și argint nu numai în raport cu mărirea operațiunilor sale, ci ceva mai mult încă.

O bancă, dacă lucrează înțelepțește, nu trebuie să avanseze mai mult decât de es. banii, pe cari un comerciant și-î ține în cassă ne-fructificați pentru a-și satisface plătirilor zilnice. Se ocupă apoi cu banca scoțiană, precum și cu „Bank of England“ și după-ce analizează operațiunile acestora concludă, că băncile nu prin aceea ar ajuta industria unei țări,

că ar mări capitalul angajat în producțiune, ci că pune în acțiune cea mai mare parte a capitalelor. O emisiune prea mare și fără cauză a monedei de hârtie aduce disagio, dar' pentru aceea relația, raportul între metalele nobile și bunuri rămâne constantă. Vorbind despre afacerile băncilor de emisiune, zice că emisiunea de bancnote, atunci e normală, când sunt acoperite cu stok metallic, așa că de-ar fi posibil să se presinte toți creditorii în uțul și același timp cu bancnotele lor spre rescumpărare, banca să poată satisface imediat. Înmulțirea băncilor are de urmare, că cercul lor de activitate li-se restrânge din ce în ce și astfel căderea în concurs a unei bănci e de mai puțină importanță pentru publicul mare. În general și între bănci concurența liberă e salutară.

Face deosebire între muncă productivă și neproductivă. Productivă e aceea, care mărește valoarea bunurilor produse, neproductivă, din contra, care nu mărește nici o valoare. Productivă e munca industriașului, neproductivă a avocatului, medicului etc. Totalitatea produselor unei națiuni, după-ce considerăm forțele productive ale pământului și produsul capitalului, constituie rezultatul muncii productive. În ceea-ce privește impulsul la muncă, constată, că acolo unde domnește capitalul e mai mare diligența, acolo unde domnește venitul diligența scade și comoditatea crește. În țara, în care valoarea producțiunii scade, an de an, nu poate să rămână aceeași cantitate de bani, din contră banii se sporesc în o țară, unde producțiunea respective valoarea acesteia crește. Risipa e dușmanul buneii stări, crușarea prietenul și binefăcătorul aceleia. Bunăstarea unei națiuni mari nu poate fi alterată de risipa unor anumiți indivizi, dar' o poate sărăci risipa pe terenul afacerilor publice. Valoarea producțiunii unei națiuni se poate mări sau prin înmulțirea ratelor de muncă productivă, sau prin mărirea capabilității de a produce a muncitorilor existenți deja. În ambele casuri e necesitate de nou capital.

Aproape fiecare împrumut se face în bani ; debitorul folosește acest împrumut sau ca capital, sau direct pentru consumațiune. Debitorul folosește capitalul, care la rëndul său îi aduce venit. O parte din acest venit revine creditorului în formă de interese. Interesele sunt un fel de chirie pentru folosirea capitalului împrumutat. Dacă crește capitalul destinat a se împrumuta, scade procentul. Dacă legea ar opri interesele, atunci ar crește usura, căci creditorul ar căuta să se asigure pe contul debitorului în contra pedepsei, ce eventual îl poate ajunge. (Va urma.)

POVEȘTI PENTRU NINON.*)

Emil Zola.

Zina iubirii.

Vezi, Ninon, cum izbește în geamuri, ploaia de Decembrie? Vântul șueră de-alungul coridorului. O seară urită, una din serile acele, în care sêracul bate la ușa bogatului... și bogatul se desmiardă în sala iluminată de candelabre, în vârtejul delicios al plăcerilor. Lasă-ți acolo micii tăi pantofi de mătasă, vino și șezi pe genunchiul meu, la gura sobei. Lasă-ți juvarele strălucitoare — în sara asta vreau să-ți spun o poveste frumoasă, despre zine.

A fost odată — știi, tu Ninon — pe vârful unei munte un castel vechiu, pustiu și posomorit. Nu avea decât turnulețe și șanțuri, și poduri cu lanțuri; oamenii îmbrăcați în zale străluciau zi și noapte pe ziduri. Și numai ostașii erau bine-vezuți de contele Enguerrand, stăpânul castelului.

Să fi văzut, Ninon, pe bătrânul ostaș cum pășea prin coridoarele pustii, să fi ascultat cum vorbea de amenințator, și tu ai fi tremurat ca nepoată-sa Odette, o copilă dulce și sglobie.

Văzut-ai tu vre-odată, cum dimineața, la cele dintâi săruturi ale soarelui mărgărita îmboboceste între urzici și buruiene? Astfel a crescut și Odette între cavalerii cei duri. În jocurile ei de copil, când zărea fără veste pe unchiu-său, se opria spăriată și ochii ei se umpleau de lacrimi. Acum că era mare și frumoasă, suspinae îi apăsau pieptul și o spaimă grozavă o cuprindea, când zărea pe domnul Enguerrand.

Sedea într'un turn singuratic și țesea pânzături fine, rugându-se lui Dumnezeu în clipe de odihnă, în vreme-ce dela geam privirea i-să pierdea pe câmpiile verzi ca smaraldul, sau pe albastrul azur al cerului.

Odată urmăria cu privirea doi porumbei, ce sburau în văzduh, când auzi aproape de turn un glas prietinesc.

Era un tânăr frumos, care cerea prin un cântec să i se dea intrare în palat.

Ea ascultă fără să înțeleagă ce spunea dar vocea lui dulce îi încătușă inima, lacrimile îi curgeau încet peste floarea ce o avea în mână.

Castelul rămase zăvorit și un ostaș înarmat strigă de pe muri:

— Depărtează-te, străinule! Aici nu e loc, numai pentru războinici.

Odette privia în jos. Floarea umedă de lacrimi îi lunecă din mână și căzu la picioarele cântărețului. Acesta își înalță privirea, zări căpșorul blond, apăsă un sărut pe floare și plecă, întorcându-și privirea la fie-care pas.

Când dispăru, Odette căzu în genunchi și se rugă. Mulțami Cerului, fără să știe pentru-ce; era fericită, fără să înțeleagă fericirea, ce o simția.

Noaptea avu un vis frumos. I-să păru că vede floarea ce scăpase. Din petalele ei tremurătoare reșări blând chipul unei zine, o zină drăguță cu aripi de flacări, cu o coroană de Nu-mă-uita și cu un vâl verde ca smaraldul.

— Odette, îi zise ea, eu sînt zina iubirii. Ți-am trimis pe Lois, tinerul de azi-dimineață, cu vocea lui dulce, și când te-am văzut plângînd, am vrut să-ți șterg lacrimile. Menirea mea e să împreună în lumea asta pe cei-ce suspină. Eu cercetez de-opotrivă coliba umilă și palatul, și îmi place une-ori să împreună toaiegul păstoritei cu sceptrul împăratului. Eu presar flori în calea favoriților mei, îi înfășur cu torturi scumpe și strălucitoare, încât inima lor bate mai puternic, în urma mea răsună săruturi și vorbe de iubire. Nu plînge, mica mea Odette! Sunt zina iubirii, cea mai dulce între zine, și am venit să-ți usuc lacrimile.

Și zina se întoarse iarăși în floare, care își închise petalele.

Tu știi, Ninon că zina iubirii există.

Când Odette își deschise ochii, prietinoase raze de soare se jucau în camera ei, de-afară răsbătea cîrîp de păsărele și vîntul de dimineața, parfumat de sărutările florilor, îi mîngăia cu dragoste pletele ei blonde.

Să sculă veselă, petrecu ziua întregă cîntînd, gîndindu-se într'una la vorbele zinei. Din când în când se uita peste câmpii, și zimbria fie-cărei paseri, ce sbura pe acolo. Seara se scobori în sala cea mare a Castelului. La contele Enguerrand era un cavaler, care asculta poveștile cele vechi ale Contelui. Ea își luă roata de tors, se așeză la gura sobei, unde țirăia greurul, și fusul ei de fildeș i-să învîrtea repede între degete.

În zorul torsului își aruncă privirea la cavaler și zări în mîna lui floarea și recunoscu pe Lois, și după glasul lui dulce.

Un țipet de bucurie îi scăpă.

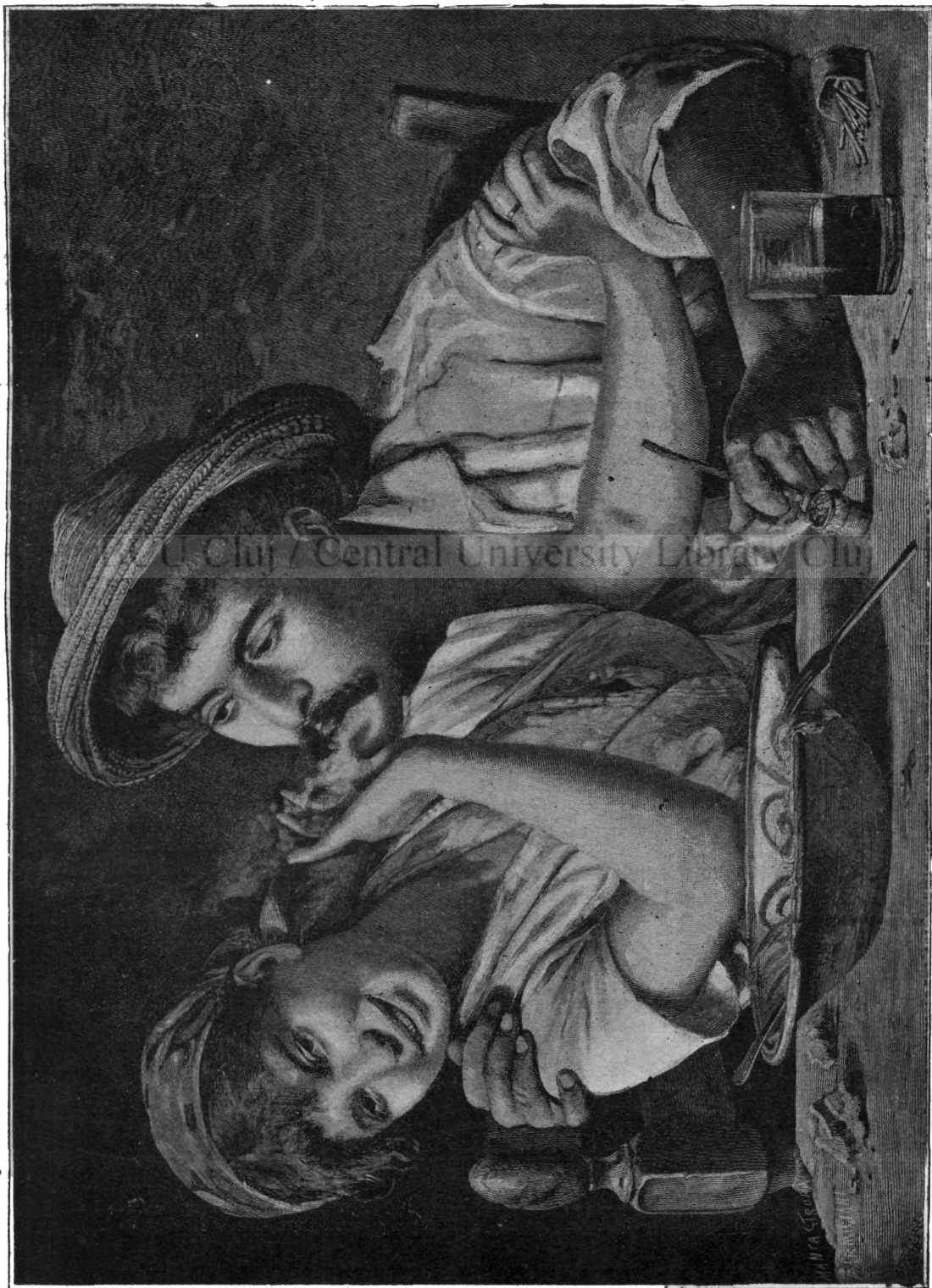
Ca să-și ascundă obragi împurpurați, să plecă spre foc și răscoli cărbunii dagoritori. Limbi de flacări se ridicară, și în mijlocul schinteiilor îi apăru chipul zimbitor al zinei iubirii. Ea sbură nevăzută de conte în sală și se așeză la spetele celor doi tineri. Și în vreme-ce bătrânul cavaler povestea despre luptele înfricoșate cu păgânii, le zise dulce:

— Iubiți-vă unul pe altul, copiii mei. Lăsați amintirile bătrînilor, lăsați-le lor poveștile

* Cu acest titlu a apărut cel dintâi volum al lui Zola. Un ciclu de poeme în proză, într'un stil, ce nu mai revine la Zola de mai târziu, căpetenia școlii naturaliste. Nu e mirare, pe vremea „Poveștilor către Ninon“, povestitorul însuș era tânăr!

sărilor de iarnă. În pâlpăitul flăcărilor să se amestece numai sgomotul sărutărilor voastre. Când iubești la șai-spre-zece ani, cuvintele sunt de prisos, o singură privire spune mai mult, ca vorbele neputincioase. Iubiți-vă, copiii mei! Lăsați poveștile pe sama bătrânilor.

Atunci își desfăcu aripioarele, încât contele, care tocmai povestea cum uriașul Cap-de-fier a fost omorât prin o puternică lovitură de sabie, nu văzu pe Lois, care își alipi pentru întâia sară buzele de fruntea tremurătoare a Odettei.

Trebue, Ninon dragă, să-ți spun și ție cum erau aripile zinei iubirii. Străvezii ca roaua și mici ca aripele albinelor. Totuși când doi îndrăgostiți erau în primejdie de a fi văzuți, creșteau aripele ei tot mai mari și mai mari și se făceau așa de dese și nepetrunse, încât zădărniceau ori-ce privire și suprimau șgomotul dulce al sărutărilor.

Și mult timp încă spunea bătrânul Conte povestea lui minunată, și mult timp Loïs șoptea cuvinte de dragoste blondei Odette.

Doamne, Doamne, cât de minunate erau aripele acestea! Să spune, că fetele cele tinere le află din când în când. Toate pricep, cum să se ascundă, cu ajutorul lor, de privirea părinților.

Adevărat e, Ninon?

Când contele și-a isprăvit povestea cea lungă, zina dispăru în flacări, Loïs își iuă rămas bun și sărută la despărțire mâna Odettei.

Tinera fată adurmi în noaptea aceea atât de fericită, încât visă numai munți acoperiți cu flori, asupra cărora schinteiau mii de stele, de-o miie de ori mai strălucitoare decât soarele.

Diminea) a se duse în grădină, și se pierdu în aleia umbroasă.

Să întâlnească cu un cavaler, să uită la el, dând să treacă înainte, când zări în mâna lui floarea stropită de lacrimile ei. Recunoscă pe Loïs de pe vocea lui duce. Purta o armură noaună.

O invită să șadă împreună lângă un isvor. Să uitau unul la altul, mirați că se pot vedea și în ziua mare. Pitulicele cântau în iarbă; simțeau că zina iubirii plutește în jurul lor.

Nu voiesc să-ți spun toate șoptele surprinse de be)trâni) stejari). Era o fericire să vezi cum șopteau îndrăgostiții. Atât de mult, atât de mult, încât o pitulice își zidi într'aceea cuibul, într'o tufă alături.

De-odată se auziră în aleie pașii apăsați ai contelui Enguerrand.

Biata păreche încremeni.

Dar apa isvorului murmura mai blând și

zina iubirii apăru zimbitoare din undele isvorului. Ea îi învălu) cu aripile ei și aluneca ușor cu ei pe dinaintea contelui, care se mira că aude glasuri, fără să vadă pe cineva în apropiere.

— Eu sunt paza tuturor îndrăgiiților — zise Zina. Eu sunt care închid ochii și urechile celor ce nu mai iubesc. Nu-ți fie frică, păreche frumoasă și tineră. Aici sunt eu și veghez asupra voastră.

Zina dispăru.

Mă ve) întreba ce s'a ales din acești doi îndrăgiiți. Prietenă dragă, nu cutez să-ți spun) Mi-e frică, că nu-mi ve) crede, sau că tu pismuești norocul lor, și nu mai răspunzi sărutărilor mele. Dar tu ești atât de curioasă, fată rea ce ești, încât ve)z, că trebue să-ți spun.

Ascultă dar, zina i-a apărat până în noapte. Când ea voia să-l despărțiască, ei erau așa de mahniiți, încât zina începea să-și mângăie cu vorbe dulci.

Le povestea ceva frumos și fața ei strălucea ear ochii i se măriau de bucurie, și după ce îi mulcomi, le atinse fruntea cu bățul ei vrăjit.

Loïs și Odette se făcură doauă flori. Dar așa flori frumoase, cum numai din mâinile unei zine pot să răsară. Steteau lângă olaltă, așa de strîns lângă olaltă, încât li se amestecau petalele. Erau flori din povești, cari pururea rămân în floare...

Ear contele Enguerrand se mângăia — cum se spune — povestind în fie-care seară povestea uriașului Cap-de-fier, care a fost omorît cu o groaznică lovitură de spadă.

Și acum, Ninon, când vom merge iarăș la câmp, vom căuta vrăjitele flori și le vom întreba în cari petale se ascunde zina iubirii.

Să poate, dragă prietină, că în povestea asta se ascunde o învățătură. Cum ședem aici la gura sobei) și-am spus povestea asta, ca să uiți ploaia de Decemvrie, ce isbește în geamuri și să-ți inspir în sara asta mai multă dragoste pentru tinărul povestitor.

DRUM LA DEAL.

— Melodie populară de pe la Poiana Sibiului. —

Tempo de hora.

Canto

I. Drum la deal și drum la vale și drum la deal și drum la vale

Piano

IV. Și la mine în curtea și la mine în curtea

sempre staccato.

I. A-șta lea-n-o mui cu ca-le, a-șta lea-n-o mui cu ca-le

IV. Mui a-șta mui o pa-ra, mui a-șta mui o pa-ra

II. A-șta lea-n-o mui cu ca-le, a-șta lea-n-o mui cu ca-le

II. Eu pe jos și tu că-la-re, eu pe jos și tu că-la-re.

Meno mosso.

III. A-șta lea-n-o mui cu drept, a-șta lea-n-o mui cu drept

III. Tu să porți ba-nii la drept, tu să porți ba-nii la drept

Da capo

al fine.

V. Și la mine în bucurie
Mui a-șta mui un scitar.

Blaș.

Hélène Muntean.

DELA CEI CE NU MAI SUNT.

Aurel P. Bănuțiu.

Scrisori de-ale lui Aron Pumnul.

VII.

Acum se-ți mai scriu și câte ce-va de cele ce se ating de locul nașterii mele.

Aș avea trebuință de un fecior de omenie, așa ca de 16 ani, ca să-mi fie servitor, și să-i plătesc după cum ne va fi tocmeala. Am scris preotului *Ion Pop* din Comana-de-jos, care este preot și în Cuciulata ca să vorbească cu frate-mieu Ghiță să-mi caute unul la noi în sat; dar nu știu ce este, că până acum nu mi-a răspuns nimica. Când te vei duce la Făgăraș, treci prin Cuciulata și vorbește cu frate-mieu Ghiță despre lucrul acesta, și dacă ar găsi pe cine-va să-mi scrie cu ce simbrie și cu ce legătură ar voi să vie? că așa să-i scriu dacă pot primi condițiunile puse, ori nu?

Aici îți trimet două exemplare din broșura mea despre fondul religionar bucovinean, unul în dar ție, și altul tot în dar domnului Căpitan Bran de Lemeni, precum este scris cu mâna mea pe a doua pagină a broșurei. Te rog să acest exemplar domnului Bran, și cu aceea ocaziune te poți recomanda la densusul.

Mergând către Făgăraș și pe aiurea, să abați prin toate satele pe la preoții români, și să-i îndupleci pe fie-care, să-și prenumere câte un exemplar din broșura despre fund, adică să-ți dea câte 1 fl. 30 cr. v. a., cari să mi-i trimită de împreună cu numele și titula prenumeratorilor, și eu după primirea banilor îndată le voi spedii exemplarele prenumărate. Spune-le să citească cu luare aminte, să vadă ce fund măreț are biserica română din Bucovina, și cât de bine stau preoții ei în privința materială, apoi să se pregătească pe sinodul viitor să facă propunere bine cugetată ca să înceapă și ei întemeierea unui asemenea fund pentru sine și pentru urmașii lor, măcar prin colecte anuale, cât de mici, căci tot vor crește cu timpul și se vor înmulți. Dea cerul ca să fie zis într-o oară bună, și să înceapă mărețul lucru.

În Parău am o soră măritată după David Oana. Asprimă-vară mi-a fost scris, că se află în mare lipsă din cauza anului rău neroditor și a boalei de vite, și a fost zis să-i trimet bani să-și cumpere boi și bucate. Mi-a sîngerat inima, că n'am fost în stare să-i pot trimete; pentru că eu am leafa anuală 630 fl. v. a., cum poți vedea în broșură la pagina 188. Mai mult de jumătate din astă leafă merge numai pe doftorii; afară de aceea fiind-că pentru boala de care pățimesc, nu pot umbla pe jos, sunt nevoit să țin un cal și trăsură, ca să pot umbla la școală, și ținerea calului îmi mistuește ceea-l'altă jumătate de leată așa cât pentru trebuințele vieții și ținerea casei nu-mi

rămâne nimica, ci aceasta se împlinește din puțina avere a soției. Deci trecând prin Parău te rog abate și pe la soru-mea Mariea, femeea lui David Oana, și-i spune împrejurările mele, spunându-i să nu se supere pe mine, nice să-mi ia în nume de rău, dacă n'am putut să-i ajut sërmana în zilele năcazului, că Dumnezeu mi-i martur, că eu încă și acum mai am datorii de plătit cu camele mari!

Eu nu pot pricepe de unde poate se vie un asemenea lucru, că oamenii nefăcând mai mult obăgie, ne dînd zeciuială din bucatele sale, și avînd pămînturile sale, se ajungă la sărăcie și la lipsă mai cumplită decât în timpul obăgiei? De ce nu lucră ei sîrguincios, căci acum li-i deschisă calea să se îmbogățească; că au câmpurile sale, au chieltele puține, așa dară ce fac, de nu se chivernisesc și asigurază cu bucate pe mai mulți ani înainte, ca așa habar să n'aibă de anii neroditori?

Eu se fiu sănătos, m'aș îmbogăți în câști-va ani, de mi-aș cumpăra moșii de cele mari și apoi aș face fundațiuni pentru învățacei de cei buni. Îmi sîngerează inima că nu pot fi între Românașii făgărășeni și cohălmeni, să-i învăț cum să se cultive și să se îmbogățească cu foarte puțin lucru. Eu să fiu în Cuciulata, aș face din pustiul ei pămînt, și din rău întrebuințata pădure, până în zece ani de zile un gimnasiu plinar cu zece fundațiuni pentru gimnasiașii și cu zece fundațiuni mari pentru juristi, și practicanți. Acolo zace pămînt nelucrat mai mult decât 300 de juguri; pămîntul se lucra rău, când ar putea produce înzecit mai mult tot cu aceea-și muncă, nici mătăsăritul, nici pomăritul, nici finăritul meșteșugit, nici stupăritul nu se cultivă de loc, prin carile de pe un loc de zece jugăre poate avea cine-va cu lucru de 2 luni, un venit anual de 5000 fl. v. a.

Voi în răstimpul studiilor vă ocupați, cum se vede, numai curat cu studiele, pe când eu știu, că noi pe timpul nostru, pe lângă studiele obligate am cetit și am studiat toți clasicii, toți filosofil tuturor națiunilor, și toți istoricii și limbistiilor lor; fiind-că este cunoscut, că în școală se învață numai îndrumarea spre știință, iar nu știința însă-și, aceasta se învață numai din studiarea autorilor renumiți, carii trebuie studiați afară de școală.

Fii bun, fiule! și după ce vei face, ce ți-am însemnat în astă scrisoare, scrie-mi toate împrejurările și sperințele.

Fii sănătos și fericit, îți dorește, al tău amic și părinte,

(Finc.)

Arune Pumnul.

CRONICĂ.

Sara de cunoștință a studenților rom. universitari din loc s'a ținut Vineri în 3 Oct. n. și a fost o adevărată petrecamie românească. S'au ținut vorbiri frumoase din partea multora, dar lucrul de căpetenie a fost aplanarea neînțelegerilor ivite anul trecut în sinul tinerimii, împăcarea partidelor, dacă e să le numim așa. Dl *Candin David* și dl *Ioan Lăpădatu* au dat mâna de împăcare între aplause și urări generale. Au fost de față vr'o 80 studenți, între cari și câțiva oaspeți. Domnii: *C. Popescu*, *L. Domide*, *I. Negruț* și *Seb. Stanca* ne-au delectat cu violinele, ~~car~~ corul dlui *C. Popescu* eu mai multe cântări. Petrecerea a ținut până cătră 12 oare, când toți s'au depărtat pînă de însuflețire.

Sedinta de încheiere a soc. „Petru Maior“ s'a ținut Luni, 6 Oct. n. a. c. în prezența unui frumos număr de membri. Toate rapoartele s'au primit și comitetului i s'a dat absolutoriu. Amintim, că în anul trecut au fost înscrși 98 membrii ordinari și vr'o 4 extraordinari, cifră, pe care n'a atins-o până acuma numărul membrilor acestei societăți.

Bobârnaci. Toaste. Atâta înflăcărare e plasată în „vorbele festive“, din cari se cârlesc toastele, încât de căldura flacărilor ideile se topesc și rămâne numai o încurcălă de interminabile propoziții, din al căror labirint nici firul Ariadnei nu te-ar putea scoate teafăr...

Ear tu demn de compătimire ascultător, te faci tot urechi. Și din atența ta ascultare îți rezultă în cap o „dulce zăpăceală“, în inimă un „entuziasm juvenil“, ear în stomac poște de a mai bea o halbă... Rînd pe rînd se scoală câte unul, care după-ce 'și-a potrivit glasul ca de priceasnă, regulându-și cravata și îmbumbându-se la roc, începe în acelaș ton, cu acelaș rim avîntat și în aceleași „fraze bogate și bine curgătoare“ a da expresie sentimentelor sale de admirație, iubire, prețuire și alte multe afecțiuni sufletești. La sfîrșitul toastării sale fiecare cînvîntărit apare ca un erou de epopee — mărit, sîrbătorit și preaslăvit. Dar' apoi, când accentuatul toast al vre-unuia ajunge — grație strămoșului Gutenberg — în vileag? Oh, atunci respectivul 'și-a ajuns apogeul măririi. Ii asigurată nemărirea. Are deci tot dreptul de a se visa la o masă întinsă în sala festivă a Eliseului, benchetînd împreună cu cei-ce prin „meritul lor au lăsat amintire prin veacuri“... Eată calea cea mai scurtă pentru cei-ce doresc nemărirea: Să fiină un toast, pe care apoi însoțit de propriile lor observații critice (?) să-l lase să urmeze în formă de raport în cutare ziar și li-se va ridica de sigur monument, care va trăi în vecl.. Sic itur ad astra... Așa sunt toastele noastre. Toate-s frumoase, toate-s însuflețitoare și înflăcărare. Ocaziunile pentru toaste să înneacă într'un vîlmășag asurzitor de glasuri

și se sfîrșește cu „Berea trece, sticlele rămân“, de cumva nu se avîntă și ele, — tot în urma entuziasmului juvenil, — în regiuni mai înalte...

Picu Bobârnac.

BIBLIOGRAFIE.

Istoria pedagogiei
(pentru preparanții, ediția II)
de

Dr. Petru Pipoș.

O lipsă mult simțită în literatura noastră este fără îndoială studiul pedagogiei, astăzi, când alte popoare au ajuns pe acest teren la o desvoltare cât se poate de înaintată. Conștiința lipsei acesteia ne îndreptățește să salfuțăm cu drag lucrările, ce apar la noi în materia aceasta.

Cartea domnului Dr. P. Pipoș umple o lacună în literatura noastră pedagogică. Cărți de felul acesteia nu prea au nici cei din România, cu atât mai puțin noi; la noi e cea dințafu istorie a pedagogiei lucrată cu zel și pri-cepere. Într'un volum relativ mic ne presintă autorul întreg modul de educație al lumii din timpurile cele mai vechi (Chinezii, Indieni) până în zilele noastre, toate vederile și principile pedagogice și aplicarea lor, toate direcțiunile filosofice și pe cei mai însemnați pedagogi ai lumii dimpreună cu principiile profesate de ei. O adevărată enciclopedie a științei pedagogice, a cărei valoare crește cu atât mai mult cu cât diagnostică ce o face autorul la sfîrșitul fiecărui sistem de educație clarifică pe deplin atât calitățile cât și defectele sistemului respectiv. Cu deosebire pentru cei-ce se ocupă cu educația, pentru învîțători, are o valoare netăgăduită, pentru-că le dă posibilitatea de a se convinge ei înșiși despre direcțiunea cea mai rațională, pe care cu pași siguri se pășească și ei, ceea-ce, durere, nu sunt tocmai mulți până acum în stare a o face. Rîndul acestuia i-a pus încătuș stăvili domnului Dr. Pipoș prin cartea amintită.

Ce privește limba acestui op observăm, că este curată, lipsită de multele influințe străine, pe cari suntem dedați a le întâlni la tot pasul. Singură numai întrebunțarea pronumei relative care și a pasivului cu se, o imitare a limbii germane, cred eu, este greșită. Și anume domnului Dr. Pipoș folosește pentru persoana primă atât din singular cât și plural forma care d. e. „preoții, care erau învîțați...“, „locuitorii, care erau liberi...“, „cîntece, care glori ficau...“, „după răsbele, în care Spartanii...“ etc. S'ar părea la început, că e greșală de tipar sau de condău, dar' aceeaș e construcția dela început până la sfîrșit. Limba noastră în privința aceasta și-a determinat destul de clar formele, cu deosebire la acest cuvînt și în limba